

A BETTER LIFE FOR ALL

**KHA RI
ITE ZWINZHI,
RI ROTHE.**

VOUTELANI ANC

Issued by the African National Congress,
ANC Headquarters,
54 Pixley Ka Isaka Seme Street,
Johannesburg, 2001,
+27 11 376 1000,
www.anc1912.org.za

© ANC 2024

African National Congress

ANC

ANC 2024 ELECTIONS MANIFESTO

KHA RI ITE ZWINZHI, RI ROṬHE. VHUTSHILO HA KHWINE KHA VHOṬHE

Khetho dza 2024 dzi khou ḡa nga tshifhinga ri tshi khou pembelela minwaha ya 30 ya mbofholowo na demokirasi. Ho ḡo fhela minwaha ya 30 ri na ndayotewa yashu ya demokirasi, ye ngayo ro shuma zwi ngomu u shandukisa ngeḡani dza tshiṭalula, na u fhaṭa vhupo vhu nyanyulaho vhuṅe ha vha ha demokirasi, vhuṅe ha ḡo khwaṭhisedza vhutshilo ha khwine kha vhoṭhe.

Ri roṭhe na vhadzulapo, zwiimiswa zwa muvhuso, mahoro a tshimbilelanaho na zwa vhurereli, mahoro a zwa vhaswa na vhafumakadzi, vha vhutsila ha vhusiki (Creatives) , vha LGBTIQIA+, vhurangaphanda ha sialala, vhatu vho holefhalaho, vha-dzia - vhuṭali (intellectuals), vhaaluwa, na mabindu, ro ya ra sika boṅo liṭhihi la Afurika liṅe la vha la ndanda nthihi, ro fhedza tshiṭalula u ya nga muvhala, na u kandedzwa ha vhatu uya nga mbeu yavho na u bveledza phanda, luṅe a ro ngo siya muthu na muthihi nga nṅa.

Manifesto ya ANC i ombedzela kha Mvelaphanda ye ra i ita kha minwaha ya 30 yo fhiraho, ro ya ra fhaṭa vhupo vhuṅe ha sa vhe na tshiṭalula uya nga muvhala, huṅe ha sa ṭalulwe vhatu uya nga mbeu yavho, ri ombedzela kha pṇanelo dza vhatu vhoṭhe, na u fusha theo ya ṭhodea dza vhatu vhoṭhe. Ro koṅa u swikela zwithu zwinzhi, u khwaṭhisedza zwauri vhatu vhoṭhe nga huswi vha koṅa u swikela pfunzo, maḡi na vhuṭhathatshili, mutakalo, dzi nṅu, vhudavhidzani, fhedzi ri kha ḡi faṅela u ita zwinzhi, u itela zwauri hezwi zwi koṅe u shuma khwine na u koṅa u swikela muṛwe na muṛwe.

Ndi nga nṭhani ha mbuṅo heṅo, nga murahu minwaha ya 30 u bva tshe ra shandukela kha muvhuso wa demokirasi, huṅe ra khou ṭoda thikhedzo ya u shandukisa heṅo ndivho yashu nthihi iṅe ya vha ya u shandukisa na u ḡisa tshanduko. Manifesto ya ANC yo ḡikumedza kha u vhea ndeme kha masia a tevhelaho, aṅe a ombedzela kha vhutshilo ha khwine kha vhoṭhe:

PRIORITY 1

MAAṆO A MISHUMO YASHU YO LIVHISWA KHA U ITA ZWAURI AFURIKA TSHIPEMBE LI KOṆE U SHUMA

Ri khou sika zwikhala zwa mishumo ya 2.5 nga u fusha ṭhodea dza theo, tshumelo ya ṇashinaḡa ya vhaswa, na u sika zwikhala zwa mishumo ya dzi graduate dzi sa shumi, khathihi na u tikedza zwiimiswa zwa muvhuso; nga u shumisana na ṅowetshumo ya phuraivethe nga u sika mishumo, na nga u bindudza kha mabindu maṭuku, nga u shumisana na mahoro na dzi township khathihi na mabindu a mivhunduni, nga u dovha u sika zwiṛwe zwikhala zwa mishumo hafu zwa 1 million. Ri ḡo dovha hafu ra isa phanda na u lwisana na u lingana ha vha tholiwa kha tshaka dzo fhambanaho dza dzi ṅowetshumo na kha ṅowetshumo ya zwa vhotsila, na kha ṅowetshumo ya phuraivethe na kha ṅowetshumo ya nnyi na nnyi.

PRIORITY 2

U FHAṬA ṆOWETSHUMO U KOṆA U SWIKELA IKOṆOMI IṆE YA KATELA VHATHU VHOṬHE

U alusa na u ṭandavhudza ikoṅomi, ri ḡo ombedzela kha u tikedza ṅowetshumo dza ndeme na ṅowetshumo ya ndeme ya zwa mishumo, sa mbuelo ya miṅerala, zwa vhuendedzi, ri tea u sika ikoṅomi iṅe ya ḡihwa sa 'green and blue economies', ṅowetshumo ya vhusiki na dziṛwe dzoṭhe; u itela zwauri ri aluse mbambadzo ya seli kha maṛwe mashango a Afurika na kha minwe mimaraga miswa, na u shandukisa ikoṅomi. Ri ḡo dovha ra khwaṭhisa ṅowetshumo dza ndeme sa maini, tshitili, Mveledziso ya zwa vhulimi, vhumagi ha zwiendedzi na dzi konṭiraka, zwiambaro na mawiviwa, na dzi khemikhaḡa na zwiṛwe zwinzhi.

Ri ḡo lugisa themamveledziso na vhuleme vhuṅe ha khou konḡisa ṅiso ya fulufulu, maḡi, vhuendedzi na dzi logistics dziṅe dza vha dza ndeme kha mveledziso ya ikoṅomi na u phaḡaladza tshumelo ya zwa mutakalo, pfunzo na themamveledziso ya vhupo.

Ri ḡo phaḡaladza mbekanyamaitele a ṅowetshumo ya vharema kha u tikedza khamphani dza 2,000; ri ḡo gidimisa tshumelo ya tshanduko ya mavu kana shango na u tsireledza ofisi ya tsireledzo, na u tikedza mabindu maṭuku na mahoro aṅe a vha a vhafumakadzi, vhaswa na vhatu vho holefhalaho. U engedza mbambadzo ya seli kha maraga wa liḡhasi na wa dzhangolṭhe nga u shumisa African Continental Free Trade Area (AfCFTA), BRICS Khathihi na u shumisa vhusaka ha mbambadzo ya dzi tshakha na u ita zwauri milayo ya muvhuso i shumisane, na tshanduko ya ṅowetshumo ya zwa gwama, u ri ri koṅe u swikela theo dza ṭhodea na u tikedza tsiko ya mishumo na ṅowetshumo ya dzi indasitiri.

PRIORITY 3

U LWISANA NA U ḡURA HA THENGO YA ZWITHU NA YA U TSHILA

U ita zwauri vhutshilo ha mushumi ha ḡuvha liṛwe na liṛwe vho konadzee, kha vhatu vha sa shumi, miḡi iṅe ya ṭuṅelwa nga vhatu vha hammeni na vhatu vha maimo a vhukati (middle class), ri ḡo shuma zwi ngomu u tandulula ṭhodea nanzhi dza ndeme sa dza zwiḡiwa, tshayeo ya dzi nṅu, ndondolo ya zwa mutakalo, fulufulu, maḡi, zwiendedzi na miholo. Kha ṛwaha u ḡaho, ri ḡo ombedzela kha tsireledzo ya zwiḡiwa, ri ḡo bvisa Muthelo wa VAT kha thundu na zwishumiswa zwa ndeme, na u gidimisa milayo ya tshandukiso ya shango /mavu, ri ḡo tikedza dzi ngade dza vhuṇoni /dza miḡini, na u fhelisa u gonyiswa ha mitengo kha zwishumiswa zwiṅe zwa Shumiseswa.

Ri ḡo isa phanda na u phaḡaladza thikhedzo ya gwama kha theo ya tshumelo iṅe ya nga sa ya maḡi, dzi nṅu dza vhatu vha shayaho, na u shumisa milayo iṅe ya katela vhatu vhe vha vha vha sa katelwi kha mimasipala, na u phurumouta dzi solar power dzo tshipaho na dziṅe dza tikedzwa nga gwama, ri ḡo khwaṭhisa tshumelo ya zwa mutakalo na u shumisa tshumelo ya National Health Insurance (NHI) uri vhatu vhoṭhe vha koṅe u wana tshumelo ya mutakalo ya khwaḡiṭhi. Musi ro sedza Ṭhahalelo yo livhanaho na matshudeni, ri ḡo langa mitengo ya u hira huṅe ha dzula matshudeni na u fhaṭa vhudzulo vhunzhi ha u dzula matshudeni.

U itela zwauri hu songo vha na muthu na muthihi aṅe a siwa murahu, ri ḡo khwaṭhisa thikhedzo ya miholo kha magavhelo aṅe a vha hoṅe zwa zwiṅo, ri ḡo shumisa magavhelo a Social Relief of Distress (SRD) kha u thoma na theo ntshwa ya miholo u tikedza magavhelo, na u khwaṭhisedza zwauri Gumoṭuku la Miholo ya Ṇashinaḡa (National Minimum Wage) i gonya u tshimbidzana na infleishini.

PRIORITY 4

U BVELEDZA KHA VHATHU NA U SWIKELA THEO YA ṬHODEA DZA VHATHU

Ri ḡo shuma zwi ngomu u khwiṇisa khwaḡiṭhi ya pfunzo, mutakalo na u khwiṇisa tshumelo dza nnyi na nnyi uri dzi vhe dza musalaṅo, na kha mihasho yoṭhe ya muvhuso uri i shumisane u khwaṭhisedza zwauri hu vha na ṅiso ya khwine ya tshumelo.

Ri ḡo nea maanda muvhuso wa ṇashinaḡa na wa mavundu uri u tikedze na u dzhepelela kha mimasipala iṅe ya khou balelwa u ḡisa tshumelo kha vhadzulapo, na u thusa u ḡisa maḡi o kuṅaho, na u dzudza muelo u nṭha khathihi na themamveledziso ya maḡi. Ri ḡo khwiṇisa ndangulo ya muvhuso na ṅiso ya tshumelo vhatuṇi, ri ḡo fhelisa vhuḡhura na u shumisana na vhadzulapo kha ṅiso ya theo ya tshumelo ya khwaḡiṭhi na i fulufhedzeaho vhatuṇi.

Ri ḡo engedza u waṅalea ha magavhelo, thikhedzo ya mahala ya, dzi nṅu, vhuendi, maḡi, vhuṭhathatshili, muḡagasi, na vhudavhidzani, na u bindudza kha vhukoni ha vhatu, ho katelwa kha pfunzo na vhuḡudisi, na u waṅalea ha tshumelo ya zwa mutakalo.

Ri ḡo khwaṭhisa na u tikedza mushumo wa miṭa u tikedza vhadzulapo vhaswa na vhalala, ri ombedzele kha u alusa vhaṅa. Ri ḡo dovha ra khwaṭhisa na u nea khwaḡiṭhi ya tshumelo iṅe ya nṅwa vhalala, ho katelwa na tshumelo iṅe ya vha hayaṇi na zwishumiswa kana tshomedzo dza mutakalo dziṅe dza waṅala huṅe vhatu vha dzula hoṅe, na u ombedzela kha u farwa zwavhuḡi na u ṭhomphiwa ha vhalala vhuṇoni.

PRIORITY 5

U TSIRELEDZA DEMOKIRASI NA U BVELEDZA MBOFHOLOWO

Ri ḡo phurumouta na u tsireledza pṇanelo dza vhatu vhoṭhe malugana na tshiṭalula, u dzhielwa fhasi ha vhatu vha iṛwe mbeu, dzi nndwa dza vhatu vha iṛwe mbeu, vengo la vhatu vhaṅe vha pṇana na vhaṛwe vha mbeu nthihi ṇavho (homophobia), tshiṭalula na u sa koṅa u konḡelela vhaṛwe vhatu; u ombedzela kha pṇanelo na ṭhompho ya vhaṅa, vhaswa, vhalala, vhatu vho holefhalaho na miraḡo ya LGBTQI community; na u isa phanda na u lwela mbofholowo ya vha hammeni na vhuṇo vhuṅe ha sa vhe na tshiṭalula uya nga mbeu ya muthu.

U engedza nndwa malugana na vhuḡevhenga na u dzudza vhupo hashu ho tsireledzea, ri ḡo dzhia vhekando ho khwaṭhaho malugana na zwidzidzivhadzi, vhuḡevhenga ho dzhepelelaho vhuṅe ndivho ndi ya u bindudza, dzi nndwa dza vhatu vha iṛwe mbeu na u vbulawa ha vhafumakadzi kana vhasidzana nga muthu wa munṅa zwi tshi bva kha mbeu yawe (femicide), u tshiwiwa ha themamveledziso na u thuthwa ha zwifhaṭo, u dzhiela vhatu tshelede dzavho nga swili na u lwisana na vhuḡevhenga.

Vhuḡhura vhu tsitsa fulufhelo liṅe vhadzulapo vha vha ṇajo na u thivhela mvelaphanda ya shango laṣhu na vhuṇoni hashu. Ngauralo, ri ḡo isa phanda na u lwisa vhuḡhura, u khwiṇisa vhuḡifhinduleli ha muvhuso, u ta ṭhosisiso dzo dzhepelelaho na u vhoṅa zwauri vhaṅe na mulandu vha a laṭiswa na vhaṅe vha ita vhuḡhura ri ḡo ita zwauri ṇaho vha nga vha vha khou ita vhuḡhura phanda ha vhatu kana kha ṅowetshumo ya phuraivethe vha dzhielwe vhekando.

Ri ḡo shandukisa sisiteme ya vhuṭanganedzi ha vhuṇuluwi na u tandulula vhuada ha u ṭanganedza dzi tshavhi nga ṇila ya vhuḡhura na i siho mulayoni, na u sa tevhedzwa ha maitele are mulayoni a u apulayela visa, na thoma fulo la u ṭanganya vhadzulapo u vha ndanda nthihi, u sa tevhedza milayo ya u pfuluwa na i langaho dzi tshavhi.

U khwaṭhisedza uri hu tevhedzwa vhuḡikumedzi he ra vhu ita, u fhaṭa na u bveledza muvhuso ure na vhukoni, na u khwaṭhisa vhudavhidzani vhukati ha muvhuso kha mihasho yo fhambanaho na u koṅanya na vhatu, u fhaṭa nga vhuswa na u khwiṇisa muvhuso wapo, u fhaṭa tshumelo ya phurofeshinaḡa na u bveledza tshumelo ya nnyi na nnyi iṅe ya ombedzela kha ndivho ya Batho Pele (Vhatu Phanda), na u khwaṭhisa tshumisano vhukati ha muvhuso nga fhasi ha fulo liṅe la ḡIḤWA sa District Development Model.

U vusuludza nga vhuswa u shelamulenzhe ha zwa vhuḡonesi (arts), vhuḡa, dzi nyambo, mvelele, zwa mitambo na ṅowetshumo ya zwa vhotsila ha vhusiki u isa kha u fhaṭa lushaka, vhuṭhihi ha vhatu na mveledziso ya lushaka.

PRIORITY 6

U FHAṬA AFURIKA LA KHWINE NA LIḡHASI LA KHWINE

Afurika Tshipembe li ḡo isa phanda na u tikedza mveledziso na mulalo kha dzhangolṭashu na u moṅa na liḡhasi, u khwaṭhisa mbambadzo na tshumisano ya vhubindudzi na maṛwe mashango na u shuma zwi ngomu kha u shandukisa mahoro a dzi tshaka, u vumba mbofhaṅo, tshumisano ya mahoro o fhambanaho na tshumisano siani la polotiki na siani la zwa ikoṅomi vhukati ha muvhuso na dziṛwe tshakha, u fhaṭa mulalo na vhuḡonaṇi na tshakha dzoṭhe.

KHA RI ITE ZWINZHI, RI RO HE

Manifesto yashu i kumedza ANC, kha minwaha miṭanu iḡaho, u lulamisa vhuḡhakhi na u shuma na u fhirisa, nga tshihaḡu na nga ṇila ya khwine.

ANC yo ḡikumedza kha u bveledza na zwauri huṅe zwa tea, i lulamise miraḡo yayo khathihi na vhurangaphanda hayo. Ndi tshoṅe tshipiḡa tshashu tsha mvusuludzo.

Nga tshumisano na ṅowetshumo dzoṭhe dza vhuṇoni hashu, ri ndanda nthihi kha u sa faṅa hashu, ri nga koṅa u ita zwinzhi kha u fhaṭa vhutshilo ha khwine kha vhadzulapo vhoṭhe vha Afurika Tshipembe.

VOUTELANI ANC

29 MAY '24

African National Congress

ANC

MYANC PLEDGE ELECTIONS INITIATIVE

A BETTER LIFE FOR ALL

TO PLEDGE

SCAN ME

OR GO TO

www.anc1912.org.za/pledge

OR

SMS "ANC" TO

37057

to PLEDGE R10

44892

to PLEDGE R20

42053

to PLEDGE R30

PLEDGE FOR A
DECISIVE VICTORY
AND A BETTER
LIFE FOR ALL!